

LIETUVOS TEISININKŲ DRAUGIJA

Savičiaus g. 6-7, LT-01127 Vilnius, Lietuva, kodas 190785929

Lietuvos teisininkų draugija

2021-11-23, Vilnius

Lietuvos Respublikos Prezidentui J. E. Gitanui Nausėdai
Lietuvos Respublikos Seimo pirmininkei Viktorijai Čmilytei-Nielsen
Lietuvos Respublikos Ministrėi pirmininkei Ingridai Šimonytei
Lietuvos Respublikos teisingumo ministrėi Evelinai Dobrovolskai
Nacionalinei teismų administracijai

LTD Valdybos kreipimasis “Neadekvatus teisėjų darbo užmokestis - grėsmė teisei valstybei”

Pilietis turi pasitikėti ir gerbti savo valstybės teismus, nes pirmiausia jie yra jo teisių garantas.

Pradėdami atkurtos Lietuvos valstybės ketvirtąją dešimtį, daugelį šiuolaikinės teisinės valstybės elementų jau laikome savaime suprantamais. Demokratinė santvarka, valdžių padalijimas, asmens teisių apsauga - tai yra pagrindiniai teisinės valstybės bruožai, kuriuos išreiškia ir Lietuvos Respublikos Konstitucija, ir pagrindiniai tarptautiniai susitarimai, prie kurių jungėsi Lietuva, siekdama narystės tarptautinėje bendrijoje bei Europos Sąjungoje. Vis tik retai užsimenama, kad šie principai būtų tik popieriniai, jei ne teismų nepriklausomumas, kuris ir leidžia įgyvendinti viešosios valdžios kontrolę, užtikrinti asmens teisių veiksmingą gynimą. Jis neleidžia konsoliduoti valdžios vienos politinės jėgos ar vykdomosios valdžios rankose demokratijos ar asmens teisių sąskaita, didina pasitikėjimą valstybe ir jos gebėjimus.

Vis tik konstitucinis teismų nepriklausomumo principas nėra duotybė savaime. Apie realius pavojus teismų nepriklausomumui ir tuo pačiu visam teisei valstybei egzistavimui šiuo metu pagrįstai kalbama Lenkijoje. Politinės valdžios galimybė įtakoti teismų sudėtį, riboti teisėjų nepriklausomumą drausminėmis ir karjeros ribojimo priemonėmis yra akivaizdūs įrodymai, kad Europos teisinės minties pasiekimai net ir 21 amžiuje neeliminuoja siekių turėti paklusnius teismus. Teisinių krizių apraiškos Lenkijoje, Vengrijoje iliustruoja, kad postsovietinės valstybės nėra imunizuotos, o galbūt kaip tik yra labiau pažeidžiamos.

Teismų nepriklausomumo silpninimas gali būti vykdomas ne tik mažinant jų savivaldą, kuriant politizuotą veiklos priežiūros kontrolę, bet ir laikui bėgant ignoruojant bazinius finansinius poreikius, leidžiančius teisėjams oriai eiti savo pareigas. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra pabrėžęs, kad teisėjo atlyginimas turi atitikti teisminės valdžios ir teisėjo statusą, vykdomas funkcijas ir atsakomybę¹. Manome, kad šie konstituciniai imperatyvai patenka į pavojų, kai sparčiai didėjant darbo užmokesčiui Lietuvoje, didinant statutinių organizacijų darbo apmokėjimą, vengiama reaguoti su atitinkamais pokyčiais teisėjų atžvilgiu. Per pastarąjį dešimtmetį teisėjų (išskyrus kiek nežymiai apylinkių teisėjus) darbo užmokestis apskritai nebuvo didinamas ir, atsižvelgiant į infliaciją, atsilieka net nuo 2008 m. jų darbo užmokesčio lygio. Per pastaruosius penkerius metus valstybė didino prokurorų, specialiųjų tyrimų tarnybų tarnautojų ir kitų statutinių organizacijų darbo

¹ Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas, 2007 m. spalio 22 d., 2010 m. birželio 29 d. nutarimai, 2011 m. vasario 14 d. nutarimai.

LIETUVOS TEISININKŲ DRAUGIJA

Savičiaus g. 6-7, LT-01127 Vilnius, Lietuva, kodas 190785929

užmokesčio lygį, tačiau teisėjai šiuo aspektu palikti tarsi užribyje. Dėl to atsirado didžiulis teisinio proceso dalyvių atlyginimų disbalansas. Galiausiai, teismų finansavimui Lietuvoje skiriama mažiausiai lėšų, lyginant su kitomis Europos Sąjungos valstybėmis, o Lietuvos teisėjų darbo užmokestis *netto* yra mažesnis nei kaimyninių valstybių teisėjų užmokestis. Pavyzdžiui, Estijoje teisėjų darbo užmokestis yra bent 40 proc. didesnis ir yra nuolat indeksuojamas, nesiejant to su valdančiosios politinės daugumos valia.

Jau šiuo metu pastebime teisėjų darbo užmokesčio ilgalaikės stagnacijos rezultatus:

- 1) teisėjo profesija tampa nepatrauklia tiek jaunųjų talentų, tiek ir daug pasiekusių teisės profesionalų tarpe. Dėl nepatrauklių algų jaunieji teisės studijų absolventai, kitų teisinių profesijų atstovai nesirenka teisėjo kelio, iš teisėjų gretų savo iniciatyva dažnai traukiasi patyrę ir autoritetą turintys teisėjai. Jau labai netolimoje ateityje yra didelė tikimybė sulaukti didėjančio teismų sistemos uždarumo, kvalifikacijos ir teismų sprendimų kokybės problemų;
- 2) galimi Europos Tarybos priekaištai Lietuvai dėl teisėjo darbo užmokesčio neatitikties atliekamo darbo kvalifikacijai, elgesio standartui ir atsakomybei (CJEP pažeidimas);
- 3) galimai pažeidžiama Lietuvos Respublikos Konstitucija, nes nėra sukurta objektyviais indikatoriais ir kriterijais pagrįsta sistema, eliminuojanti vykdomosios ir įstatymų leidžiamosios valdžių vienadienius ir politizuotus sprendimus. Labai tikėtina, jog būtų vetinama neleistina įtaka teismų nepriklausomumui ir tai, kad politiniais sprendimais didinant tiek prokurorų, tiek specialiųjų tarnybų pareigūnų bei statutinių valstybės tarnautojų darbo užmokestį, yra ignoruojama svarbiausia teisingumo vykdymui teisinė profesija.

Teisinė valstybė yra visų mūsų rūpestis ir pareiga. Būdami įsitikinę, kad teisinės valstybės garantas - nepriklausomų ir kvalifikuotų teismų efektyvi veikla, kviečiame Lietuvos Respublikos Prezidentą, Seimą ir Vyriausybę neatidėliojant spręsti šią problemą - kartu su teisėjų savivalda svarstyti naują teisėjų darbo apmokėjimo ir darbo užmokesčio indeksavimo tvarką. Esame pasirengę suteikti ekspertinę pagalbą ir dalyvauti daugiašaliame dialoge, padedant rasti tinkamiausius Lietuvai sprendimus. Tam yra reikalingas tiek valdžių bendradarbiavimas, geranoriškumas, tiek ir sąmoningos visuomenės palaikymas. Šiandieninė situacija negali būti laikoma patenkinama ir manome, kad esame stipriai priartėję prie Konstitucijos bei Lietuvos tarptautinių įsipareigojimų pažeidimo ribos, o galbūt ją ir peržengę.

Lietuvos teisininkų draugijos pirmininkas

dr. Arnas Paliukėnas